

“2008 HAZİRANINDA
TÜRKİYE VE DÜNYA”

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DOKUZUNCU CUMHURBAŞKANI
SAYIN SÜLEYMAN DEMİREL

Süleyman DEMİREL Türkiye Cumhuriyeti 9. Cumhurbaşkanı

EYLÜL 2009

HERKESE BİLDİĞİNİ ÖĞRETEN ADAM

Suyun önemini,
enerjiyi barajları,
yolların yürümekle aşınmadığını,
ve daha birçok şeyi ondan öğrendik.
Öğretmen edasıyla; ama halk
diliyle anlattı anlatacaklarını
baş öğretmenliğinin önemini bilerek.

Söylediklerini derleyip, bu
kitapçıkta sunmamızın nedeni de budur.

Bir başvuru kitabı olsun istedik,
okuma alışkanlığı olmayan ülkemizde
sizlere bir cep kitabı hazırladık.
Onun anlattıklarını hiç yorum
yapmadan dikkatinize sunuyoruz.

Dünyanın nasıl hızla yaşlandığını,
nüfusun artışını
bu kadar insana suyun bile
artık hiç yetişemeyeceği gerçeğini
aktarıyoruz.

Dünyanın yuvarlak oluşu için,
hayatını riske eden Galileo'nun
inadına 2 uçak seyahati ile
ispat edilmesinin inanılmazlığına
vurgu yapıyoruz.

Yerküreyi ve toprağı nasıl kutsal
emanetler olarak saklayıp korumamızın
gerekliğini onun diliyle sunuyoruz.

Dünyanın % 70' i suyla
kaplıyken bunun % 97'sinin
tuzlu su oluşundan endişe
duymamıza gerek olmadığı
kalıyor dimağımızda.

Bütün bu tespitler
"bir kelimeye bin anlam
yüklemenin onun işi",
bunları size aktarmanın
ise bizim işimiz olduğunu gösteriyor.

Kalın Sağlıcakla
M. Şükrü KOÇOĞLU

SAYIN SÜLEYMAN DEMİREL- Sayın Başkan, değerli misafirler; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Bu toplantıda size hitap etmek üzere beni davet eden İNTES Yönetim Kurulu Başkanı değerli kardeşim Şükrü Koçoğlu'na, Baytur İnşaat Anonim Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Sezer Birgili'ye huzurunuzda teşekkür etmek istiyorum.

Konuşmamı daha çok üç konuya teksif edeceğim. Dünya meselelerinden bahsetmek istiyorum. Niçin dünya meselelerinden bahsetmek istiyorum? Çünkü, 21. Yüzyıl başında, 20. Yüzyıl sonunda dünya küçülmüş ve dünkü dünyayla bugünkü dünya arasında çok büyük fark olmuş ve dünya âdeta bir uzay köyü haline gelmiş. Bugün dünyada 192 ülke

var, hiçbirisi hudutlarının içerisinde çekilerek, "ben dünyayla ilgilenmeden yoluma devam edeceğim" diyemez. Dünyadaki bütün ülkeler birbirine bağlı, fakat bu bağlılık eski zamanlarda olduğu gibi bir imparatorluğun kolonisi biçiminde değil, başka tarzlarda bağlı. Bu bağlılığın adı dayanışmadır, işbirliğidir. Bu dayanışma ve işbirliğini akıllıca götürebilenler, karşılıklı menfaat sağlamak bakımından önemli olurlar. Madem ki bir ülkenin içerisindeki meseleler iyisiyle kötüsüyle dünya meselelerine bağlı, o zaman dünya meselelerini iyi bilmemiz lazım. Bir ülkenin içerisindeki meselelerse, bu ülkenin kişilerini alakadar eder. O zaman, kişiler hem kendi ülkelerindeki meseleleri, hem onları doğuran dünya meselelerini bilmek durumundadır.

Bu girizgâhı yaptıktan sonra, evvela şunu söyleyeyim ki, başında bulunduğumuz 21. Yüzyıl bundan önceki yüzyılların hepsinden farklı. 20. Yüzyıl fevkalade kanlı, iki büyük savaş, bir soğuk savaş, 60 milyon insanın açıktan ölümüne sebep olmuş, pek büyük nispette servet tahribine sebep olmuş ve ondan sonra da barışın bozulmaması noktasında insanlığın bir ortak noktaya gelmesi neticesini doğurmuştur.

20. Yüzyılın ikinci yarısı, ikinci 50 yılı fevkalade gelişmiş bir 50 yıldır. Bu 50 yılda meydana gelen keşifler, icatlar, gelişmeler, hemen hemen geçen bin sene zarfında meydana gelen gelişmelere denktir. 21. Yüzyıla geldiğimiz zaman, henüz 21. Yüzyılın, 20. Yüzyıldan devraldığı sorunlarla imkânlar bir dengeye

kavuşmuş; insanoğlu, dünyanın her tarafında ne olup bittiğini tam anlamış ve mesele oturmuş değildir. Onun içindir ki, eğer önümüze iyi bakmak istiyorsak, önümüzü iyi görmek istiyorsak, mümkün olduğu kadar iyi görmek istiyorsak, sürprizlerle karşılaşmak istemiyorsak, kişiler olarak, topluluklar, halklar, milletler, milletler birliği olarak mutlaka bu gibi sorunların kökünde dünün yattığını iyi bilmeliyiz ve bunun çözümlerine yaklaşırken, niçin sorun mevcuttur ve niçin çözülememiştir, onu iyi bilmeliyiz. Çözülemeyen sorunların bir kısmı çözümsüzdür. Bu çözümsüz sorunlarla da yaşamasını iyi bilmeliyiz.

Bunları söyledikten sonra şuraya gelmek istiyorum: 20. Yüzyılın son 50 yılında, yani ikinci yarısında dünya nüfusu dört defa artmıştır. Altını çiziyorum, bugünkü sorunların kökünde yatan hadise budur yahut da şöyle diyelim: Bugünkü sorunların altında yatan ağırlıklı etken budur. Dört defa artmıştır, ne olmuştur? Dünya nüfusu İsa'dan evvel 100. yılda 300 milyonken, sanayi devriminin

başı olan 1800 yılına gelindiği zaman, 700 milyona çıkmış. 1800'den, 1900'e katlanmış, 1,5 milyara çıkmış. 1900'ün başında bu yerkürenin üzerinde 1,5 milyar insan var, ama 2000 yılına gelindiği zaman, bu 6,5 milyar, dört defa katlanmış. Üstünde yaşadığımız, dünya tabir ettiğimiz yerküre, güneş sisteminde bu insanlığa hayatıyet veren kaynakların sahibi olan yerküre; bugün "imdat" işareti veriyor, "daha fazlanızı çekemem" diyor ve bakın, neler oluyor, ne çeşit şeylerle karşı karşıya kalıyorsunuz...

Nüfus 4 kat artmış, ama ekonomi de 7 defa büyümüş. Fakat, 7 defa büyüyen ekonominin yüzde 87'sini nüfusun yüzde 40'ı alıyor ve geriye kalan yüzde 13'ünü nüfusun yüzde 60'ı alıyor. 2007 dünya satın alma gücüne göre gayri safi milli hâsıla 60 trilyon dolardır. 60 trilyon doların ancak yüzde 13'ünü, yani aşağı yukarı 9 trilyon kadarını nüfusun yüzde 60'ı alıyor, 30 trilyon kadarını da nüfusun yüzde 13'ü alıyor. Böylesine bir dünyada yaşıyoruz. Bu dünya, zenginler ve fakirler dünyası olmuştur. Zenginler ve fakirler dünyası dediğiniz yerde barışı tehdit edici en büyük kaynak yoksulluktur. Yoksulluğu doğuran; dünya nüfusunun bu şekilde artması, ama kaynakların aynı biçimde buna cevap verememesidir.

Bakın, dünya nüfusunun halinde ne vardır? Bir bardak temiz içecek sudan mahrum 1 milyar insan var ve şu elektrikten mahrum, ticari elektrikten mahrum 2,5 milyar insan var dünyada. Çoğalmışsınız da ne olmuş; işte bu

olmuş. Burada kalmıyor, günde 1 dolardan aşağı gelir seviyesinde olan 1 milyar insan var, 2 dolardan aşağı gelir seviyesinde olan 2,5 milyar insan var, nüfusun yüzde 40'ına yakın. Bunlar bugün dünyayı meşgul eden, dünyayı yönetenlerin, yalnız dünyayı değil, her ülkeyi yönetenlerin, hep beraber dünyayı yönetenlerin gündemindeki ana meseledir.

Bu ana meseleyi şöyle sıralayabiliriz: Demografi, yani nüfus sorunu, hemen bunun yanında yoksulluk sorunu, iklim sorunu, -ne olduğunu anlatacağım- enerji sorunu, gıda sorunu, hemen onun yanında su sorunudur. Bu dünyayı işgal eden meselelerin hepsi benim ülkem de meşgul etmektedir, başka ülkeleri de meşgul etmektedir. Çünkü sınır tanımayan, dünyanın tümünü alakadar eden, tüm dünyalıları alakadar eden bir sorunla karşı karşıyasınız.

Dün halklar vardı; kabile şeklinde vardı, topluluk şeklinde vardı, millet şeklinde vardı. Bugün halklar hepsi bir arada, sınırlar önemini geniş çapta yitirmiş ve nihayet Ankara'yla New York arasında veya Ankara'yla Tokyo arasında hiç durmadan gidebilir hale gelmişsiniz, dünyanın her tarafına gidebilir hale gelmişsiniz.

Şu hali bir düşünün: Bundan 500 sene evvel Galileo'nun, Kopernik'in çıkıp da "dünya yuvarlaktır" dediklerinden dolayı engizisyona sevk edildikleri zamanda -insanlık tarihinin son 500 senesinden bahsediyorum- insanlar dünyanın yuvarlak olduğunu bilmiyordu; insan, döndüğünü bilmiyordu. Güneşin etrafında değil, güneşin dünyanın etrafında döndüğünü zannediyordu ve insanlar Amerika Kıtasını bilmiyordu. Bugün dünyanın bilinmeyen yeri kalmamıştır ve dünya küçülmüştür dediğimiz zaman, artık dünyada insanların gideceği başka yer de kalmamıştır. İşte yerküre; yerküreden ne alır insanoğlu? 6 milyar insana, benim hesaplarıma göre lazım olan ortalama su miktarı, 500 milyar metre mikâptır; 2,5 milyar ton da buğday lazımdır ve 10 milyar ton petrol karşılığı enerji lazımdır.

Bunları nereden alacaksınız? Suyu yerküreden alacaksınız. Ekmeği nereden alacaksınız; onu da yerküreden alacaksınız. Enerjiyi nereden alacaksınız? Burada mesele önemli hale geliyor. Bugüne kadar enerjiyi de geniş çapta yerküreden alıyorsunuz. Ama acaba bundan böyle yerküreden enerji almaya devam edebilecek misiniz?

Evvla şunu söyleyeyim: Bugün dünyada bütün insanlara yetecek kadar tatlı su var mı veya bu tatlı su varsa bile, bu tatlı suyu bütün insanlara dağıtacak kadar imkân var mı? Acaba, bu tatlı su ne kadar garantili? Ben size söyleyeyim: Hepinizin bildiği gibi dünyanın yüzde 70'i suyla kaplı, ama bu suyun yüzde 97'si tuzlu su, geriye kalıyor 3'ü, 3'ünün de 2'si kutuplarda, geriye kalıyor dünyadaki suyun yüzde 1'i. Yerküre çok zengin değil. Onun verdiğiinden fazlasını almaya kalktığınız takdirde yerkürenin tükenmesi söz konusudur. Hiç tükenmez falan demeyin, kimse demesin. Ben sadece bugünü konuşuyor değilim, ben yarını da konuşuyorum. Yalnız şunu söyleyeyim ki, benim söylediğim şeyler, artık etkileri bugüne gelmiş olan şeyler.

Yerkürede toprakları tüketiyorsunuz, toprakları verimsiz hale getiriyorsunuz, topraklar akıp gidiyor denizlere, yeşili kaldırıyor, *-insanoğluna hitap ediyorum-* ondan sonra yiyecek arıyorsunuz. Pirinç arıyorsunuz, buğday arıyorsunuz, et arıyorsunuz, başka şeyler arıyorsunuz, ama ifade edelim ki, zengin dünyanın problemleriyle fakir dünyanın problemleri birbirinden farklı. Zengin dünya refah içerisinde, yalnız bunu söyleyelim, zengin dünyanın her ferdi refah içinde değil, oralarda da gelir dağılımı denilen bir olay var. Bütün demokrasiyle idare edilen ülkelerin hepsinde gelir dağılımı denilen olay, alt gelir gruplarını yoksulluğun içine itmiştir ve insanoğlu, 800 milyon insan hemen hemen yatağa aç gider, 1 milyara yakın çocuk okuldan mahrumdur. Böylesine bir dünyanın içerisindeyiz ve bunların etkilerini görmezlikten gelmeye imkân yoktur.

20. Yüzyılın sonunda aslında imparatorluklar dağılmıştır, imparatorluk kalmamıştır. En son imparatorluk Sovyet İmparatorluğu; o da 1989'da dağılmış, yeni devletler çıkmıştır. Birleşmiş Milletler 1945'te kurulduğu zaman, 51 ülke Birleşmiş Milletleri kurdu Bugün 192 ülke var, yani bağımsız devletler çoğalmıştır. Yalnız, bu ülkelerin büyük bir kısmında yönetim zorlukları vardır, ekonomik zorluklar vardır, bunların bir kısmına "fajil devletler" diyorlar. Eğer dünyada bir dayanışma olmasa, bu ülkelerin birbiriyle çok büyük sıkıntıları olabilecektir, dünyayla sıkıntıları olabilecektir. Dayanışma, şimdilik bunu korumaya tam yetmiyor, ama hiç olmazsa bir işaret veriyor. Siyah Afrika'nın durumu insanlık ayıbidir. Gerçekten zengin dünyanın siyah Afrika'ya daha çok el uzatması ve bu insanlık ayıbını ortadan kaldırması lazımdır.

Bütün bu olaylar olurken, dünyada 20. Yüzyıl biterken, 20. Yüzyılın son çeyreğine doğru, hatta son 20 yılına doğru henüz ekonomik bakımdan takip edilecek sistemler üzerindeki tartışmalar devam ederken yeni olaylarla karşılaşmıştır. Sovyetler Birliği'nin çökmesi, Berlin Duvarı'nın yıkılması; Berlin Duvarı'nın yıkılması dünyaya yeni işaretler vermiştir. Şimdi, 1945'i alın. 1945'te Doğu Almanya'daki zenginlik neyse, Batı Almanya'daki de o; Doğu Almanya'daki okumuşluk neyse Batı Almanya'daki de o; Doğu Almanya'daki kalkınmışlık neyse, Batı Almanya'daki de o. Ama 1980'li yıllara geldiğimiz zaman, Doğu Almanya'nın geliri seviyesi 3.000 Deutsche Mark, Batı Almanya'nın ki de 18.000 Deutsche Mark. Bu doğrudan doğruya sistem farkından meydana gelmiştir, aslında Berlin Duvarı'nı yıkan budur. Bu sistem farklılıklarının kalkınmaya ne ölçüde hizmet ettiği, bilhassa İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bütün insanların kafasını işgal etmiştir, Çünkü, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşmiş Milletler ortaya bir slogan koydu, yani "Barışı ve refahı bölemezsiniz." O şu demektir: Barışsız refah olmaz, refahsız barış olmaz. 1990'lı yıllarda buna üçüncüsünü ekledi: Çevre.

Barış, refah ve çevre üçlüsü birbirinden vazgeçemez, birbirini tamamlayan şeyler. Birisiyle diğerini dengelemediğiniz sürece istikrar bulamazsınız.

Bu mülahazaların ışığında kalkınma, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bütün ülkelerin sorunu oldu, bizim de sorunumuz oldu. Türkiye'mizin 1950'de adam başına gelir seviyesi 150 dolar. 21 milyon nüfus var ve nüfusun yüzde 75'i çiftçi, köylü ve Türkiye'mizde 1950'de 2 bin traktör var. Okullaşma oranı yüzde 30-40'larda. Dünyanın her memleketinde aynı sıkıntılar var. İğneden ipliğe her şeyi satın alan 1950 Türkiye'sini düşünün, ama iğneden ipliğe her şeyi. Bu tabii ki milletlerin tümünün, birbirine de bakarak, bir kalkınma hamlesine girişmesi kaçınılmazdı. Kalkınmayı kim yapacaktı? Kalkınma bugünün de en önemli sorunlarından birisidir; kalkınmayı kim yapacak, bir ülkeyi kim zenginleştirecek, bir ülke nasıl zenginleşecek, nasıl yoksulluktan kurtulacak, nasıl güç ve kuvvet sahibi olacak? Bu, bugün de dünyanın meselesidir.

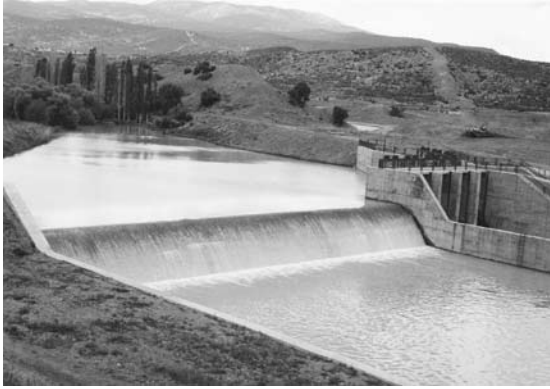
Dünya burada şu noktaya gelmiştir: Demokrasi-insan hakları-pazar ekonomisi üçlüsüne

oturmuş yeni bir düzen. Eğer bunu kabul ediyorsanız, ki bu üçü de birbirinden ayrılmaz sorundur, kalkınmanızdan muayyen bir süre sonra emin olabilirsiniz, bunu kabul edebilirsiniz. 192 ülkeden, 122'si bu düzeni kabul etmişlerdir. Bu, 21. Yüzyılın başındaki en önemli hadisedir. Yalnız, onları kabul etmiş, ama tam da oturtabilmiş değiller, biz dâhil. Biz ki dünya ölçüleri içerisinde, ileri bir memleketiz, biz dahil bu üçlüyü oturtabilmiş durumda değiller.

Bu üçlünün içerisinde demokrasiyi izaha gerek görmüyorum, yani o ayrı bir celse işi ve insan haklarını izaha da lüzum görmüyorum, ama önemsiyorum. Yalnız, eğer bir ülkede mülkiyet hakkı yoksa hukuk üstünlüğü yoksa o ülkede pazar ekonomisiyle kalkınmadan bahsedemezsiniz. Eğer bir ülkede adalet mekanizmaları işlemiyorsa, -ki kalkınmanın altyapısı- adalet mekanizmaları düzgün işlemiyorsa, çabuk işlemiyorsa, yine kalkınmadan bahsetmekte zorluğunuz vardır.

Devleti tümüyle pazar ekonomisinden ayırmıyorum. Fakat, biz Türkiye'de ne yaptık? Türkiye'de 1950'li yıllar öncesinde, Büyük Atatürk şu işareti verdi: "Türkiye mutlaka uygar, mutlaka çağdaş ve mutlaka zengin olacaktır"

demiştir ve eli kolu sıvayıp Türkiye olarak bunun içine gireştik, çok da mesafe aldık. 1923 Türkiye'sinin 12 milyon nüfusunun yüzde 90'ı okuma yazma bilmez, yüzde 10'u okuma yazma bilir. 2008 Türkiye'sinin 72 milyon nüfusunun 68 milyonu okuma yazma bilir. Cumhuriyetin nimetlerini çok iyi bilmek lazım, daha doğrusu Cumhuriyetin nimetlerine takdir içinde olmak lazım, nimetlerinden

birisini söylüyorum ve nihayet hiçbir şeyi olmayan Türkiye'nin bugün her şeyi var. Dün Aydın'dan İzmir'e veya İstanbul'dan İzmit'e gidemeyen Türkiye'nin bugün İzmir'den Ağrı'ya kadar 2 bin 200 kilometre asfalt yolu var. 1950'de Türkiye'nin 13 köyünde elektrik var, 35 bin köyün 13 köyünde var ve halkın yüzde 75'ine yakını gene o köylerde yaşıyor. Bugün Türkiye'nin 35 bin köyünde de elektrik var, 75 bin mezrasında da var.

Bunu niye söylüyorum? Kalkınma hamlesi her milletin kendi meselesidir. Eğer milletler kendi kaynaklarını iyi kullanırlarsa veya ellerine geçecek fırsatları iyi kullanırlarsa, mesafe alırlar. Ama söylediğim gibi, bu mesafe alışı istikrarın, barışın, bilhassa iç barışın ve istikrarın çok önemli rolü var.

Buradan şuraya gelmek istiyorum: Pazar ekonomisi... Pazar ekonomisi, aslında devletin ekonomik meselelerde devreden çıkmasıdır. Devletin ekonomik meselelerde devrede olmasından memnun olanlar vardır, ama eğer devleti devreden çıkartır da, eşit şartlar içerisinde meydana getirdiğiniz bir ortamda, güvenliği olan bir ortamda mülkiyet hakkının ve hukuk üstünlüğünün bulunduğu bir ortamı meydana getirirseniz devlet olarak, bunu yapabilirsiniz, o zaman bu ülkenin vatandaşlarına -her ülke için söylüyorum bunu- iç ve dış rekabete dayalı üretim yapma imkânları sonuna kadar tanınmalıdır. Devlet, bu ülkenin vatandaşlarıyla eğer rekabet halindeyse, o iş yürümez, çünkü orada fiyatların akıllıca teşekkül etmesi mümkün değildir.

Rekabet kelimesinin altını çiziyorum. Rekabet kelimesi, aslında insanları gayrete getiren yenilikler, icatlar yapmasını sağlayan ve bir işin daha iyi yapılması ve bu suretle de başkalarının bundan yararlanmasını, insan zekasının en iyi şekilde çalıştırmasını icap ettiren bir olaydır ve devlet devreden çıkacaktır. Devlet nerede olacaktır? Devlet ülkenin

yönetiminde olacaktır, evvela ülkenin kanunlarını uygulayacaktır, asayiş sağlayacaktır, birinci mesele bu. İkincisi, adaletin adil ve çabuk dağıtılmış olmasından emin olacaktır devlet. Üçüncüsü, eğitimin ülkenin her köşesine ve kişisine ulaşmasından emin olacaktır. Kendisinin yapması şart değil, emin olacaktır. Dördüncüsü, sağlık hizmetlerinin ülkenin her köşesine ve köşesine erişmesinden emin olacaktır. Beşincisi, sınırlarının beklenmesinden emin olacaktır, savunma hadisesi. Altıncısı, herkesin sosyal güvenlik şemsiyesi altında olmasını sağlayacaktır. Yedincisi ise çevredir; yani insanoğlunun içtiği suyun kaynağının ve ekmeğini çıkardığı toprağın, havasını temizleyen ormanın, yeşilin ortadan kaldırılmasına müsaade edilmeyecektir. Bugün dünya bu noktaya gelmiştir.

Sanıyorum ki bu yeni dönem, aslında bilgiye dayalı üretimi gerektiriyor. Bilgiye dayalı üretim; bugün bilgiye ulaşmakta büyük bir kolaylık var. Bir taraftan bilgisayarlar, öbür taraftan İnternet gibi muhteşem bir olay, bilgiye ulaşmayı çok kolaylaştırmıştır. Ayrıca, yine İnternet, bilgisayar vasıtasıyla artık insanların bir yerden bir yere alışverişe gitmesine lüzum yok, oturduğu yerden

alışveriş yapılabilir hale gelmiştir ve önümüzdeki zaman içerisinde -bu çağ bilgi çağıdır diyorlar- bilgi çağının insanların önüne neler koyacağından kimse emin değil, çok şeyler koyacağından emin. Yeter ki, barışı devam ettirebilsin.

İnsanlığın önünde duran meseleleri sayarken dedim ki, demografi birinci meseledir. 6,5 milyar nüfus eğer bu şekilde çoğalmaya devam ederse,

ki dünya nüfusu aşağı yukarı yüzde 1,5 civarında çoğalıyor, yüzde 1'den aşağı çoğalan ülkeler var, yüzde 1'den yukarı çoğalan ülkeler var. Afrika yüzde 4 civarında çoğalıyor, Çin yüzde 1 civarında çoğalıyor, Avrupa yüzde 1'den aşağı çoğalıyor. Aslında, 2030 yılındaki Avrupa nüfusu bugünkü nüfustan daha az olacaktır; çünkü Avrupa, nüfusunu artırmak

gayreti içinde değil. Avrupa'da şu noktayı nazar hâkimdir, uzunca zamandır hâkimdir: Yoksul insanlardan ve yoksul kütlelerden müteşekkil büyük nüfus yerine, iyi eğitim görmüş, tok, işi gücü olan, sağlık hizmetleri bulunan, rahat, evi, yeri olan ve imar edilmiş bir ülkesi olan, daha az bir nüfus olsun. Bu daha güçlüdür; yani yoksul insanlardan, fakir insanlardan müteşekkil büyük kütlelerin her meselede üstünlüğü söz konusu değildir.

Nüfus eğer iyi eğitilmemişse, iyi yönlendirilmemişse, iyi sağlık hizmetlerine sahip değilse ve o nüfusu besleyecek kadar topraklarınızdan bir şey çıkartamıyorsanız ve o nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde üretim yapıp dünyaya bunu satamıyorsanız, -rekabet esasını söylüyorum- o zaman fazla nüfusu ne yapacaksınız? Herkes için söylüyorum bunu.

Ben şunu söyleyeyim ki, benim kimseyle bir meselem yok, çünkü ben şahıslarla ilgili defteri kapadım. Onun için burada size çok rahat, bunları söylemem lazım. Ben görevimi yapıyorum. Doğru nedir; doğruyu anlatmaya çalışıyorum. Bence doğru, bugün dünyayı iyi anlamaktır, bugün dünyada nüfus meselesini iyi anlamaktır; yoksulluk meselesinin ne olduğunu iyi anlamaktır.

Bakınız, Birleşmiş Milletlerin meydana getirdiği "Milenyum Deklarasyonu" yani bin seneye şamil deklarasyonun 1. maddesi, aşırı yoksulluğun ve açlığın

ortadan kaldırılması. 2. maddesi, cahilliğin ortadan kaldırılması. 3. maddesi ise kadının güçlendirilmesi; dikkatinizi çekiyorum, kadının güçlendirilmesi ve kadının eşitliği. Kadının güçlendirilmesini ve kadının eşitliğini kabul etmeyen bir toplumu uygar saymak mümkün değildir. Uygar toplum, kadını dört duvar arasında muhafaza eden toplum değil; uygar toplum, kadını erkeği beraber çalışan ve üreten, onu paylaşan insanlardan müteşekkil bir toplumdur. Büyük Atatürk'ün bu ülkeye yaptığı en büyük hizmetlerden birisi Cumhuriyetse, -ki hepsi, aşağı yukarı bu ülkede ne varsa Cumhuriyete borçluyuz- o Cumhuriyetin getirdiği en önemli olaylardan birisi de kadının toplum içine dahil edilmesidir.

Bakın, bugün Türkiye'de rektörler var, ben tayin ettim, kadın; Anayasa Mahkemesi üyeleri var, bir kısmını ben tayin ettim, yani tayin yetkisi bende olduğu zaman, Danıştay üyeleri var. 650 bin öğretmenin yüzde 40'ı kadın, ilkökul öğretmeni. Bugün Türkiye'nin çok iyi hekimleri var, mühendisleri var, mimarları var, inşaatçıları var, müteşebbisleri var, avukatları var, hâkimleri var. Nereye giderseniz, aslında bizim ilerlememizi sağlayan, bu çağdaş düşüncelere sahip olan Büyük Atatürk'ün bize göstermiş olduğu yoldur. Çağdaş devlet istiyorsunuz; çağdaş devlet ancak çağdaş toplumla mümkündür. Ben kendimiz için söylüyorum. Bugün bakın zengin ülkelerin hepsine, çağdaş devletlerdir. Yoksul ülkelere bakın, henüz daha devlet meselesini halletmemiştir.

Bunları söyledikten sonra, dünyanın meşgul olduğu meselelerden birisi olarak bu iklim meselesine gelmek istiyorum. İklim meselesi, 2007 yılında dünyayı yönetenlerin, siyasetçilerin ve yöneticilerin hepsinin, işadamlarının masasında birinci mesele olarak duruyordu. Çünkü, 1987'den beri Birleşmiş Milletlerin teşkil etmiş bulunduğu bir komisyon ve bu komisyonun ismi "Intergovernmental Panel on Climate Change"; "İklim Değişikliği için Hükümetlerarası Panel." 2 bin 500 uzmandan, bilim adamından, dünyanın her tarafından müteşekkil büyük bir komisyon, bu 2007'nin başında dedi ki, "Dünya S.O.S veriyor." Nasıl S.O.S veriyor? Suyu kirletiyorsunuz, su içilmez

hale geliyor, ayrı bir mesele; toprak gidiyor, ayrı bir mesele, bunlar yer küre üzerinde olan meseleler. Bir de yer kürenin kendisinin güneş sistemi içindeki yeri var, evren dediğimiz olay; kainat, evren, uzay dediğimiz olay. Orta yerde bir düzen var. Bu düzen, her gün sabahleyin güneş doğuyor, her gün akşamüzeri batıyor. Düzenin en bariz vasfı odur. Bulutlar geliyor, yağmur getiriyor, tarlalar ıslanıyor,

hayat oluyor. Soğuklar çekilebilir derecede, sıcaklar çekilebilir derecede. Denizler şehirlerin üstüne zaman zaman geliyordu, tsunami dediğimiz olay. Sellar vesaire, birçok şeyler oluyor. Yani dünya kendi içinde aslında rahat değil, dünya aslında bir rodeo atı gibi, yani üstünde duranları üstünden atabilse atacak, ama bir türlü onu yapamıyor.

Şimdi, dünya insanlara haber veriyor; herkese birden haber veriyor: *"Dikkat edin, ben size daha çok yardımcı olamam. Dur inelim diyecekseniz, ona da itaat edemem, çünkü durmam mümkün değil, dursam da inecek yeriniz yok. Öyleyse bana iyi sahip çıkın"* diyor Dünya. Sana iyi sahip nasıl çıkalım, ne yapalım? Onu da bilim adamları söylüyor. Bakın ne oluyor? Nüfusun tarım üzerindeki baskısı, ekilemeyen toprakların çoğunu ekilir hale getirmiş, hemen tümünü. Bugün dünyadaki tatlı suyun yüzde 70'ini tarım kullanıyor ve yüzde 20'sini sanayi kullanıyor, yüzde 10'unu insanlar içecek için kullanıyor. Bugün dünyada sofranıza gelen yiyeceğin ekmek dahil yüzde 40'ı sulanmış alanlardan geliyor. Bu iyi de, bu kadar nüfusu giydirecek, besleyecek, onları bir yerden bir yere getirecek sanayi neyle işliyor? Enerjiyle.

Bakın, dünyada aşağı yukarı 4 milyar ton civarında senede petrol kullanılıyor, yani ayda 80-85 varil arasında. Zaten dünyanın petrol rezervleri 43-45 sene arasında bitiyor. Dünyada sanayileşmeyi meydana getiren sanayi ülkelerinin hepsine bakın, bunlar dünya enerjisinin, dünyadaki petrol kaynağının, kömür kaynağının, gaz kaynağının dörtte üçünü kullanıyorlar, o sayede sanayi var ve kullandığı enerjinin kökü fosil enerjidir; yüzde 6'sı su, yüzde 6'sı nükleer. Bugün dünya 10 milyar ton petrol karşılığı enerji kullanıyor. Bu 18 milyar tona çıkacak 2030 yılında. Peki, dünya da diyor ki; *"bu enerjiiyi kullanıyorsanız, buradan karbondioksit çıkıyor."* Havaya verdiğiniz bu karbondioksit zannediyor musunuz ki kaybolup gidiyor? Hayır, dünyanın etrafında bir kuşak var, atmosfer dediğimiz. Bu kuşağın bir dengesi var, bu dengeyi bozarsanız, yukarıda zebellah güneş var, güneş hepimizi kavurur. Ne olur? Eğer bu dengeyi bozarsanız ısınırsınız, barınamazsınız dünya üzerinde. Isınırsanız, yağmur yağmayan yere yağmur yağar, yağın yere yağmaz, göçersiniz.

Bu dengeyi bozarsanız ne olur? Bu dengeyi bozarsanız, denizler üstünüze gelir. Bu dengeyi bozarsanız, güzel güzel o dört mevsim yaşadığınız ülke,

soğuktan, sıcaktan yaşanmaz hale gelir. İşte budur iklim değişikliğine neden olan.

Ne yapacağız, insanoğlu ne yapacak? İnsanoğluna bilim haber veriyor. Bu bir nevi kıyamet alametidir. Aslında semavi kitaplar da haber veriyor, ama başka şekilde haber veriyor. Yani, birisi bilimsel veriyor, birisi vahiy şeklinde veriyor, bir biçimde haber veriyor. Eğer bu dünyada istikrar istiyorsanız, şunu söyleyelim: “Herhalde bizim ömrümüzde falan bir

şey olmaz” falan diye düşünmesin kimse, çünkü bizim ömrümüzde bir şey olmayabilir, ama biz bu dünyayı gelecek nesillerden ödünç almışız, onlara bu dünyayı nasıl bırakacağız? Öyleyse, herkes aklını başına toplasin diyorum.

2 bin 500 tane bilim adamı Bali’de, 2008 yılının başında, 2007 yılının sonunda Aralık ayında bir deklarasyon çıkardılar. Bir de bütün dünyayı, 174 ülkeyi 2013 yılından itibaren geçerli olmak üzere dünya çapında anlaşmaya çağırdılar. Hangi ülke atmosfere ne kadar karbondioksit verebilir, bunların hepsi tespit edilecek. Şimdiden zaten karbon ticareti başlamıştır. Şöyle karbon ticareti: Az veren ülkeler, çok veren ülkelere haklarını satacaklar falan bir biçimde, ama muayyen bir limitin üstüne çıkılmayacak.

Ölçü de şu: Sanayi devrimine kadar atmosferdeki karbondioksit 278 PM onun bir ölçüsü vardır. Ama 1990 yılında 350 PM, halen şimdi 380 PM. 450’nin üstüne çıktığınız zaman büyük sıkıntı olduğunu size haber veriyor. “Biz görünceye kadar, yani gözlerimiz bunu görünceye kadar biz bunu önemsemeyiz” diyemezsiniz; kimse diyemez bunu.

Adamın evi başına yıkılmış, adam geçmiş yıkıntının karşısına, “bu kadar hukukumuz var, yıkılacağına dair bir haber verseydin” diyor. Ev de “Haber verdim; duvarlarım çatladı, geldiniz sıvayla kapattınız; bir daha verdim, geldiniz onu da öyle yaptınız. Benim başka diyecek bir şeyim yok ki, üstünüze göçtüm” diyor. Dünya üstümüze göçünceye kadar bekleyemeyiz. Bunu herkes için söylüyorum, bütün insanlık için söylüyorum. Fosil kaynakları döneminin, fosil devrinin, yani karbon devrinin kapanması lazım. Karbon devri zaten kapanacak, çünkü ifade ettim ki, 43-45 sene petrol, 65 sene gaz, 200 sene kömür ömrü var. Umalım ki, dünya bu işin içinden çıkabilsin.

Peki, insanlar enerjide ne kullanacak? İşte enerji arayışları önümüzdeki yılların, önümüzdeki 10 yılın aşağı yukarı iş çevreleri için de, ilim çevreleri için de, devletler için de, ülkeyi yönetenler için de en önemli meselesidir. Enerji kullanacaksınız, tarım ürünlerinden enerji çıkarma, etanol çıkarma meselesi, dünyada bir görüldü, ortaya çıktı. Mısırdan, şeker kamışından tarım ürünü, etanol çıkarmaya girişildi. Bu defa mısır fiyatları iki kat arttı ve diğer gıda maddeleri arttı. Geçen üç sene zarfında dünya gıda fiyatları

yüzde 80 civarında arttı. Bu fakir olan zümreleri daha çok açlığa sürükledi.

Öyleyse, burada çok fazla istikbal yok, yani hiç olmazsa bugün için yok. O zaman, geriye kalıyor nükleer enerji. Bugün dünyada üretilen enerjinin yüzde 19'unu nükleer enerji sağlıyor. Dünyanın total enerjisi yüzde 6'yı sağlıyor, elektrikle yüzde 19'u sağlıyor. 443 tane santral var, bunlar

çalışıyor, 38 tane de inşa halinde var. İnsanlar şimdi nükleer enerjiye yönelmişler. Buna nükleer enerjinin Rönesans'ı diyorum. Nükleer enerjinin savaşçı maksatlar için değil, barışçı maksatlar için kullanılması, önümüzdeki dönemin en önemli meselelerinden birisi. Herkes nükleer enerji yaptı, biz yapmadık. Neden yapamadık; korktuk. Neden korktuk; "herhangi bir arıza olursa bize zarar verir." Ama zaten etrafımızda nükleer enerji santralleri var. Tuna'nın ağzında aşağı yukarı Romanya'nın her birisi 1'er milyon olan 4 ünitelik, Çavuşesku tarafından yapılmış santral var; Ukrayna'da var, Ermenistan'da var, her yerde var.

Çernobil patladığı zaman Türkiye zarar görmedi mi? Yani, siz ne kadar "bundan kaçalım" desanız etrafınız sarılı. Kaldı ki Fransa, elektriğinin yüzde 75'ini nükleer enerjiden sağlıyor. Japonya, tepesine nükleer bombayı yemiş, yüzde 30'unu nükleer enerjiden sağlıyor ve Avrupa, ortalama enerjisinin yüzde 35'ini nükleer enerjiden sağlıyor. Bizim canımız tatlı da, onlarınki değil mi? Nükleer enerjiden 2 sente elektrik mal ediyor, ben burada 8 sente gaz ancak mal ediyorum. Gaz fiyatları artınca, eğer 135 dolar civarında da dolaşırsa, elektriğin kilovat saati 20 sent. Öyleyse, bizim de dünyaya ayak uydurmamız, dünyayla beraber bir miktar mesafe almamız lazım.

Enerji meselesi dediğimiz mesele, bir taraftan gıda meselesini doğurmuştur. Bugün dünya bir gıda krizi içindedir. Önümüzdeki 3-4 sene içerisinde bu mesele çok daha artacaktır. Yalnız, gıda krizinin sebeplerinden birisi de

tarımdaki bilgisizliktir. Şu hale bakın, adamın tarımdan başka bildiği bir şey yok, ürettiği kendisine yetmiyor. Nüfusun yüzde 60-70'i tarımla uğraşiyor, yetmiyor. Birleşik Amerika Devletleri nüfusunun yüzde 2,5'u tarımla uğraşiyor, tarımda 7 milyon insan uğraşiyor ve 140 milyar dolarlık hâsıla meydana getiriyorlar, bütün dünyaya yetecek kadar da üretim yapıyorlar. Avrupa Birliği çok parlak misaldir tarımda. Avrupa evvela tarımda ayağa kalktı. Avrupa bugün sanayiden önce tarım ülkesidir. Biliyor musunuz, dünya et ihracatının ne kadarını Avrupa yapıyor; yüzde 40'ını, hem Brezilya'dan, hem Birleşik Amerika Devletleri'nden evvel. Öyleyse, bizim buradan alacağımız bir şey var. Bizde hâlâ 22 milyon insan, nüfusumuzun yüzde 35'i, çalışan gücümüzün yüzde 29'u hâlâ tarımda. Tarımda olan bu kadar adamın kazancı 1.700 dolar, Türkiye'de genel gelir seviyesi 10 bin dolar. Yoksulluk dediğimiz olay bu. Öyleyse Avrupa nasıl tarım yapıyorsa bizde öyle yapacağız; Avrupa nasıl idare ediliyorsa, Avrupa'daki hukuk neyse, biz de o hukuka sahip olacağız; Avrupa'daki üretim seviyeleri neyse, biz de öyle olacağız.

Avrupa gibi olacağız dediğimiz zaman acaba Avrupa'ya teslim mi olacağız diyorum? Hayır; eğer Avrupa gibi olmazsanız, Avrupa'ya teslim olursunuz zaten. "Avrupa'nın seviyesine çıkacağız." Avrupa'nın seviyesine çıkma olayı, ancak Avrupa Birliğine üye olmakla mümkündür. Avrupa Birliğine üye olanların ne ülkesi bölünmüştür, ne yoksullaşmışlardır; aksine zenginleşmişlerdir. Onun içindir ki, halkımızın çeşitli meselelerde bence yanılığa sevk edilmesinin çok yanlış olduğunu, hatta aydınlarımızın, entelektüellerimizin dahi zaman zaman... Hepimizin milli hisleri çok yüksek; milli hislerimizi yüksek tutabilmenin şartı zenginleşmemizdir. Zenginlik her şey değildir, ama yoksulluk da imrenilecek bir şey değil.

Ben burada dünya meselelerine daha çok devam etmeyeceğim. Dünya meselelerinde söylemek istediğim bir su meselesi kaldı, onu da söyleyeyim: Aslında bugün dünyada insanlara yetecek kadar su var, yani içmek, kullanma vesaire bakımından. Yalnız şöyle var: Birleşik Amerika Devletleri'nde adam başına kullanılan su günde 400 litre, İngiltere'de 160 litre, Afrika'da 10 litre... Önümüzdeki zaman

içerisinde suyun tedariki tek başına bir mesele haline geleceği gibi, yalnız suyun tedariki değil; kullandıktan sonra nereye atıyorsunuz suyu; derelere, denizlere atıyorsunuz, kirlatiyorsunuz. Derelere, denizlere eğer arıtmadan su vermeye devam ederseniz, tatlı su kaynaklarınızı kurutacaksınız, kullanılmaz hale gelecek. Öyleyse, "sanitasyon" denilen çok önemli bir hadise; şehirlerin, kasabaların, köylerin kanalizasyon tesislerine, arıtma tesislerine kavuşturulması yine önümüzdeki 10 senenin en önemli meselelerindendir.

Üç beş cümleyle Türkiye meselesine temas edeceğim: Türkiye büyük transformasyonu yapmış, nadir ülkelerden birisidir. Bunu söylerken, 60 sene bu devlete hizmet etmiş bir adam, 40 senesini de sorumluluklara, 12 sene Başbakanlık, 7 sene Cumhurbaşkanlığı yapmış, 21 sene Milletvekilliği yapmış, bunun tepesini de, tabanını da görmüş ve 7 sene yasaklı kalmış bir insan olarak söylüyorum. Her şeyi

yapamadık, yapamazdık da zaten. Çok şey yaptık, "Avrupa'nın hasta adamı" dediği ülkeden Avrupa masasına oturduk. Avrupa masasına oturduk, ama adamlar bizden rahatsız. Yolunu, kolayını bulun da adamların rahatsızlığını giderin, rahatsızlığı neyse. Adamlar sizden, sizin menfaatlerinize aykırı birtakım taleplerde bulunuyorlar da, siz bunları kabul etme durumunda olmadığınızdan dolayı rahatsızsıza, bırakın rahatsız olsunlar...

1963 senesinden, 2005 senesine kadar geçen 42 sene, bu ülkede bütün hükümetler, benim başında bulunduğum hükümetler dâhil bunun takipçisi olmuş ve adım adım gitmişiz ve nihayet Avrupa'ya sanayi malı satar hale gelmişiz. Avrupa'nın kullandığı buzdolabının, Avrupa'nın kullandığı televizyonun, Avrupa'nın kullandığı pek çok sanayi malının aslında yapıldığı yer Türkiye. Otomobil ihraç eder, kamyon ihraç eder hale gelmişiz ve tersanelerimiz dolu, tersanenin temelini ben attım 1968'de.

Bir ülkenin büyükelçisi geldi, "sizin ecdadınız gemi yapardı, siz niye yapmıyorsunuz?" dedi bana. Önüme baktım, utandım. 5 sene içinde oldu tersane. Türkiye'nin bence yaptığı en önemli işlerden birisi. İğneden ipliğe her şeyi satın alan Türkiye bugün 134 ülkeye sanayi malı satacak imkânlarla sahiptir.

Türkiye'nin sıkıntıları yok mu; var. Türkiye'nin sıkıntıları şöyle var: Geçmişten devraldığımız birtakım durumlar var. Bir hanedana bağlı devletten, millet iradesine bağlı devlete gelmişsiniz, bu kolay bir şey değil. Yani vatandaşım 624 sene, "çok yaşa padişahım" demeye alışmış, sonra vatandaşa dönmüş demişsiniz ki, "padişah bundan sonra sensin." Milli irade dediğiniz olay odur zaten. Ben olayım, ama benim milli irademın devletle olan irtibatları nasıl olacak, benim iradem nasıl tecelli edecek, nasıl kullanılacak noktalarında bugün dahi cereyan etmekte olan sıkıntılarımız var, bu sıkıntıları önemsediğimi ifade edeyim.

İkincisi, Türkiye bir devrim yapmış. Osmanlıda bir millet yok, Osmanlıda ümmet var, kabile var, halklar var, ama Büyük Atatürk gelmiş, "ulus devlet kuracağız." Günün devleti, ulus devlet, Avrupa'dan aldığımız bir şey. Yani, bir devlet olacak, bunun bir ulusu olacak. Ulusunu kim yapacak; vatandaşları. Vatandaşları çağdaş, ulusu çağdaş olmadıkça, devlet çağdaş olmaz, hepsi çağdaş olacak. Çağdaş olarsa devrim yapacaksınız. Bu zamana kadar 150 sene gerisinde kalmışsınız Avrupa'nın. Sizi geride bırakan sebepleri tümüyle atacaksınız ve bilimin ışığında, sağduyunun ışığında, aklın ışığında, gene âdetlerinizi, göreneklerinizi tahrip etmeden yolunuza devam edeceksiniz.

Aslında, din ve devletin ayrılması olayı odur. Buna itirazlar her zaman olabilir, olagelmıştır de, çünkü dinle devleti ayırmak müşkül bir iştir. Birçok kere söyledim, burada da söyleyeyim: Bu ikisi ikiz çocuktur, ana rahminde ikiz yapışık, bu doğduğu zaman cerrahın bunları ayırması lazım birbirinden. Ayırırken cerrah ya birini yaşatır, ya ikisini yaşatamaz ya da ikisini de yaşatır. Biz ikisini de yaşatmaya uğraştık, geniş çaplı da başarılıyız. Ama Türkiye'de bugün sıkıntıların kaynağında Türkiye'nin modernleşmesi var. Modernleşme zor bir iştir, fakat modernleşmediğinin takdirde çağdaşlığa, ileri ülkeler seviyesine çıkamazsınız. İstemiyor muyuz ileri ülkeler seviyesine çıkalım? Şartlarından birisi çağdaşlık. Çağdaşlık gavurlaşma falan değildir, kimsenin dinine, imanına falan karışan yok. Öyleyse gelin aklın gereğini yapalım, yani Büyük Atatürk'ün gösterdiği hedeflere, onun gösterdiği şekilde yürüyelim.

Şunu ifade edeyim: Bizim devlet yönetimi anlayışımız, devletin her kademesinde bulunmuş bir insan olarak, zamana göre değişen birtakım faktörler olabilmıştır. Zamana göre değişen faktörler de aklın gereği olarak da onun icabına uymuşuzdur. Ama hiçbir zaman aklımızdan Büyük Atatürk'ün gösterdiği istikameti çıkarmadık, hedefi de çıkarmadık. O sayededir ki, Türkiye'nin topraklarında 1950'de 2 bin traktör varken, bugün 1 milyon 200 bin traktör var. O sayededir ki, Türkiye'nin her tarafında sanayi var, her tarafında okul var. O sayededir ki her köyde bir cami var, o da o sayededir.

Bugünkü sıkıntılarımızın içerisinde sanıyorum ki sadece başlıklarını sayacağım. Bölücü terör bir numaraya gelmiş. Diğer şeyleri aşarız, bunu da aşarız, yalnız büyük sıkıntılara girmeden aşabilmemiz lazım.

Türkiye'nin ikinci meselesi bence düşük moraldir, çok çabuk moralimiz bozuluyor. Müspetinden gideceğimize, menfisinden gidiyoruz. Yani, "acaba devletimiz çöküverir mi, parçalanır mıyız?" Bir de şuradan gitsek: "Kimse bizi çökertmeye muktedir değildir, kimse bizi parçalayamaz." Böyle gitsek daha iyi değil mi? Evet, kimse bizi bölemez, kimse bizi parçalayamaz ve korkusu dahi

rahatsız edicidir. Biz neciyiz burada, hepimiz neciyiz? Bölünüyoruz diye ellerimizi ovuşturalım; yok öyle bir şey. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kafi derecede güçlü, Türk Milleti de onun etrafında, "devlet meselesi" denildiği zaman onun etrafındadır, hiç endişe etmeye gerek yok.

Düşük moralinden benim ülkemin kurtulması lazım, karamsarlıktan kurtulması lazım. "Nereye gidiyoruz?" diye vatandaş bana soruyor. Benim söylediğim şey şu: "Biraz sabırlı olun, demokratik sabır lazım, demokrasi sabır işidir, biraz sabırlı olun. Yarın sabah yine bu derenin aktığını göreceksiniz, bu denizin dalgalandığını göreceksiniz; rüzgârların estiğini göreceksiniz, bir şey olmayacak, sıkmayın canınızı, biraz meselelere müspet enerjiyle bakalım." Eğer "bizden bir şey olmaz" diyorsanız, olmaz, yani "bizden ne köy olur, ne kasaba olur" diyorsanız olmaz. Bizden hem köy olur, hem kasaba olur, her şey olur.

Ülkemin yönetim sıkıntısı vardır. Kimse üstüne alınmasın, eğer bir ülkede devletin kurumlarıyla siyasi kurumlar vesaire saç baş yolar şekilde birbirine girmişse, "yahu ne güzel idare ediliyor" diyebilir misiniz? Dicle kenarında

bir koyun kayboldu Hz. Ömer'den sorarlar, yani ülkeyi yönetenlerin hepsine sesleniyorum; kim ben yönetiyorum diyorsa, biz yönetiyoruz diyorsa, hepsine birden sesleniyorum: Öyleyse, altından kalkamadığınız işleri başkasının sırtına yıkmaya kalkmayın. Eğer, altından kalkamıyorsanız, bırakın gidin, altından kalkabilenler gelsin.

Daha iyi eğitim, daha iyi yönetim, daha iyi sağlık, daha iyi kalkınma, bunların hepsi lazım bize. Ama bugün güncel sıkıntılarımız var: İşsizlik. Bu ülkenin seçkin insanları olarak size şunu söylüyorum: İş imkânı yaratmayan, refah yaratmayan bir ekonomik düzen olmaz. Yani, işsizliğe çare teşkil etmeyen, yoksulluğa çare teşkil etmeyen kalkınma olmaz. "Yüzde 7 kalkınıyoruz." İyi yüzde 7 tamam, kâğıt üzerinde öyle, nerede bu kalkınma? Tarlada yok, adam açılıyor, "mazot parasını ödeyecek param yok, gübre parasını ödeyecek para yok" diyor, "traktör parçasını ödeyecek para yok" diyor. Mazot ve gübre, herkesin söylediği.

Dün bu işleri mazotsuz, gübresiz yapıyorduk, kara öküzle. Bugün girdiler, yani modernleştik, girdileri hesabi hale getirdik, yani bugünkü çiftçilik köylülük değildir, çiftçiliktir. Bu çiftçiliği açık fabrika haline getireceksiniz, netice itibarıyla bu olacak.

Borç meselesinden korkarım. Türkiye'nin halen 400 milyar doların üzerinde borcu var. Türkiye bunları ödeyemez değil, öder, yalnız yüksek faizle öder. Yüksek faizle ödemek demek, burada üretilen refahın başka ülkelere transferidir. Ekonomist mecmuasının son sayısı, yani en son Pazartesi günü çıkan sayısında, arkasında bir cetvel var, bu cetvelde dünyada en yüksek faiz veren biziz, açığı en büyük ülkelerden birisi de biziz. Yani yüksek faizi başkaları niye vermiyor da biz veriyoruz, bunu anlamadım. Bir iki ülke var, yüzde 10'u geçen, biz aşağı yukarı yüzde 20'yi geçen faiz veriyoruz.

Bir de sanayileşmenin çok üzerinde duruyorum. Sanayileşme yoksulluktan kurtulmamızın çaresidir, tarımdaki milyonları absorbe etmenin çaresidir, zenginleşmenin çaresidir. Ama sanayi dediğiniz zaman, montajcı olmaktan çıkacaksınız, yani bütün parçaları başka ülkelere alıp, burada takip takıştırıp, yüzde 10 kârla satmak tüccarlıktır, sanayi değildir.

Otomobil yapmaya başladık. Fiat otomobilinin 1971'de temelini ben attım. O gün rahmetli Vehbi Koç kürsüye geldi, "Bizim yapacağımız bugün yüzde 10, ama zamanla ilerleyecek" dedi. Ben geldim, 10 sene zarfında bunu yüzde 90'a çıkardık, motor dâhil yüzde 90'a çıkardık. Biz otomobilin yüzde 90'ını yapar haldeydik, ama düşük kur, yüksek faiz, büyük açık sanayileşmeyi çok kötü duruma düşürmüştür. Herkesin dikkatini çekiyorum; zaten sanayi erbabı sızlanıyor, onu da söyleyeyim.

Nihayet, Türkiye'nin vazgeçemeyeceği husus; Türkiye, demokrasiden vazgeçemez, geçmez, Türkiye, Cumhuriyetten vazgeçemez. İkinin ayrılığı var mı? Bana göre yok, çünkü ben idari hayatımda, siyasi hayatımda Türkiye'nin Cumhuriyeti, demokrasiyi, çağdaşlığı, Müslümanlığı ve laikliği bağdaştırdığı kanaatindeyim. Onun şurasından burasından asılırsanız, bu aynen dengeye gelmiş, üst üste konulmuş beş tane küp gibi, birisini çekerseniz üstündekiler rahatsız olur. Onun için bence durduğumuz yerde her gün lüzumsuz bir tartışma açmak suretiyle halkın zihnini bozmaya, Cumhuriyet hakkında şüphelere sevk etmeye veya üzmeye kimsenin hakkı yoktur. Kimseye cevap veriyor değilim. Şunun için söylüyorum: Kim böyle yaparsa hepsine cevap veriyorum.

Sözümde durmadım, çünkü duramadım, force majör oldu. Onun için beni müsamahayla karşılayın, 15 dakika fazla konuştum.

Hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

9. CUMHURBAŞKANI SAYIN SÜLEYMAN DEMİREL'İN TOPLANTIDA YÖNELTİLEN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR

CEVAP- Aşırı rekabeti savunmak mümkün değil, zaten adı aşırı rekabet, o rekabet değil. Bizim rekabet dediğimiz şey, herkes için eşit şartların teessüs ettiği bir ortamda ve kârını zararını bilen insanların birbirleriyle rekabet

etmesidir. Eğer, herkes için eşit şartlara haiz bir ortam yoksa zaten rekabet olmaz, onu söyledim. Eğer hesabını kitabını bilmeyen adamlarla rekabet ediyorsanız, biraz sabırlı olun, onlar batır, onların hepsi batır. Hesap kitap bilmeyen, eninde sonunda dükkânı kapatır. Rekabetten şaşmayın, çünkü rekabete istisna getirmek mümkün değildir.

CEVAP-Devrim zor bir iştir, devrim rahatsız edicidir; devrim aslında ampitasyondur, yani kesip atmaktır. Cerrahın eline gelinceye kadar ilaçla, vesaire ile tedavi olmak mümkünse onu yapmak lazımdır. Ama bizim imparatorluğumuz çökmüş ve biz 150 sene uygarlığın gerisinde kalmışız; bunun farkına varmışız, Tanzimat'tan bu yana ve Balkanlar'da mağlup

olarak varmışız ve Çeşme önünde donanmamız yakılarak varmışız. Batının okullarını almışız; daha henüz Osmanlı idaresi devam ederken almışız. Müspet ilimi aramışız, müspet şeyleri aramışız.

Galileo fevkalade inançlı bir Katolik Hıristiyan. Galileo, "Fiziği İncil'den öğrenemezsiniz. Fizik öğrenecekseniz, onu fizik bilgininden öğreneceksiniz, İncil'den öğrenemezsiniz" diyor. Yani, her şeyi geleneklere bağlayarak, lazım olmadığı yerde din duygularına bağlayarak bir

yere götürmeniz mümkün olmaz. Osmanlı Devleti, şeriat hukukuna göre idare edilen bir devlettir. Yalnız, eğer şeriat hukukunu yürütecekseniz demokrasi yapamazsınız. Aslında bugün dünyada 55 tane, ahalisinin çoğunluğu Müslüman olan ülke var; bunlar içerisinde tek seküler olan, laik olan, din ve devleti ayırabilmiş olan Türkiye'dir.

Din ve devletin ayrılmış olmasından Türkiye'nin ne zararı var? Benim vatandaşım, benim mütebedeyin vatandaşım, dindar vatandaşım acaba dini icaplarını yerine mi getiremiyor, neyi yerine getiremiyor? Bu ülkede 70 bin cami var, 85 bin imam, müezzin var. Devlet bunların hiçbir şeyine karışmaz. Yalnız camiye siyaset sokarsanız ona karışır; karışması da lazım. Camiye, okula ve kışlaya siyaset sokarsanız yanlıştır.

Böyle bir toplumu, şeriat hukukuna göre yürüyen bir toplumu siz alacaksınız, pozitif hukuka göre işler duruma getireceksiniz, ama bütün dünya pozitif hukuku kullanıyor. Bugün Medeni Kanun'dan şikâyet eden Türkiye'de yoktur. Eskiyle özmekte Türkiye'nin bir yararı yok, eski hatıradır, hepimiz için hatıradır. İyisiyle kötüsüyle, zaferiyle, başka şeyleriyle, her şeyiyle ona biz sahibiz. Yalnız, eğer Atatürk ve devrimleri olmasa, Türkiye bugünkü Türkiye olmazdı. Daha uzunca süre -yani sene koymuyorum- Atatürk ve devrimleri Türkiye için referanstır. Eğer, kişiler kılık kıyafetini değiştirmek istiyorsa, yazıyı değiştirmek istiyorsa, bunlar devrimlere dâhil; tatil gününü değiştirmek istiyorsa, tekkeleri, zaviyeleri, türbeleri ihya etmek istiyorsa, zaten buna halkın razı olması da mümkün değil, teşekkür ederim.

CEVAP- "Tüketim toplumu" tabiri üzerinde biraz durmak istiyorum. Tüketmek

tabii ki hayat seviyesi demektir, aslında hayat standardı meselesidir. Tüketen bir toplum olmak korkulacak bir şey değil. Şayet, satın alma gücünüz varsa; satın alma gücünüz yok da borçla para alıp tüketiyorsanız, borcu ödeyemediğiniz takdirde kişiler olarak, ülke olarak başınıza çok işler gelir. “Ayağını yorganına göre uzat” lafı var. Tabii, yani yorgan kısaysa, yorganı uzatmadan, ayağını da korumaya alamazsın.

“Tüketim toplumu” tabiri, kalkınmış toplumlar içindir. Eğer, bir ülke ürettiğinin tümünü tüketirse, yatırıma ayıracak parası yoktur. Zaten kalkınmada kaynak meselesi buradan gelir. Eğer, bir ülke meydana getirdiği hâsılının yüzde 100’ünü tüketiyorsa, hiç yatırım yapamaz. Türkiye’nin son zamanlardaki hali şudur: Gayri safi milli hâsılının yüzde 83’ünü tüketiyoruz, yüzde 17’si kalıyor. Bu yüzde 17 rakamı azdır, bunun 25’lere çıkması lazım. Az olduğu için de yatırıma para kalmıyor zaten, yatırımların çok geriye gitmiş olmasındaki sebeplerden birisi de budur.

Gene milli meselelerde şunu ifade edeyim: Bundan 5-6 sene evvel halkın bankalardan aldığı krediler veya kredi kartlarıyla kullandığı kredilerin miktarı 4 milyar dolar yahut 4 milyar YTL. Halen bu 74 milyara çıkmış, yani 5-6 sene zarfında Türkiye netice itibarıyla bu kadar büyümedi mi? Zaman zaman halkımızı ikaz ediyoruz. “Bankanın parası sizin değildir, ödeyemeyeceğiniz parayı almayın.” Ama tüketim toplumları aslında tüketimi teşvik eder, çünkü onların kâfi satın alma gücü vardır. Tüketim olursa ekonomi işler.

Söylediğim gibi, kaynağa dayanmayan tüketimle, enflasyona gidersiniz, teşekkür ederim.

CEVAP- GAP Projesi dünyada uygulanmakta olan büyük projeler içerisinde, Time mecmuasına göre 9. sıradadır, 9 büyük projeden birisidir ve Dicle-Fırat nehirlerinin alt kesimini içine alır, bir de üst kesimi var, yani o şekilde çizilmiştir. GAP Projesi, 32 milyar dolarlık bir projedir, 15-16 milyar dolar yatırılmıştır. Fırat üzerinde, Dicle üzerinde 13 tane baraj yapılmak suretiyle su regülasyonu yapılmıştır. Burada alt kesimde 35 milyar kilovat/saate yakın elektrik üretmek mümkündür ve bu elektriğin halen 28 milyar kilovat saati üretiliyor. Enerji bakımından yüzde 85’i tamamdır.

Yine söylüyorum: Üst kısım hariç, üst kısımda da, kollarında 20 milyar kilovat/saat elektrik var. 17 milyon dönüm bir arazi sulanacak, halen 2,5 milyon dönüm sulanıyor, geriye 14,5 milyon dönüm daha kalıyor. 14,5 milyon dönümün sulanması lazım. Proje sadece sulama projesi, enerji projesi değildir. 9 ilde eğitimin, sağlık hizmetlerinin yüksek seviyeye getirilmesi, sanayileşme ve ulaşım imkânlarının sağlanması projenin içine dahildir. Bunun adına “entegre proje” diyorlar, odağında insan olan entegre proje.

Bu entegre projenin geçen 8 sene zarfında sulama kısmında çok büyük gelişme olmadı, eğitim kısmında, yol kısmında falan bir şeyler yapıldı, ama sulama kısmı fevkalade önemli. Diğerleri de önemli ama sulama kısmı hiç yapılmasa dahi, proje kendi kendini öder. Nasıl öder? Bu barajların işletmeye girmesinden bu yana 488 milyar kilovat/saat elektrik üretilmiştir. Bugün bunu 5 sent'ten tutarsanız, 25 milyar dolar eder. Zaten ekonomiye 25 milyar doları vermiş; yani 15-16 milyar dolar sarf etmişsiniz, 25 milyar dolar almışsınız.

Ama esas zenginlik sulamada. Sulamaya söylediğim gibi 8 senedir el uzatılmamıştı. Şimdi Hükümetimiz bir eylem planıyla GAP'a gitti ve eylem planını ilan etti. İşin biraz polemliğini yapmak gerekirse, 8 sene sonra buraya giden siyasi iktidara "bu zamana kadar neredeydiniz?" diye sormak gerekir. Ama, ben o yola sapmayacağım, ben şu yola sapacağım: Bari bundan sonraki yıllarda aynı duruma düşmeyelim de, bunu önümüzdeki 7-8 sene zarfında, 10 sene zarfında tamamlayalım.

Keban Barajı'nın temelini 12 Haziran 1966'da ben attım. 42 sene geçmiş, 10 sene daha koyalım 52 sene. 50 sene bile bir insan ömrünün faydalı kısmının tümüdür, ama 10 sene içinde tamamlayabilirsek büyük başarıdır.

Yalnız, şunu söyleyeyim: Üniversiteler kurduk, Şanlıurfa'da, Gaziantep'te, Diyarbakır'da, Malatya'da, Elazığ'da, Van'da. Bu üniversiteler gelişti, şimdi yenileri de kuruluyor. Eğitim bakımından gayet yukarı düzeye meseleyi çektik. Orta ve ilk eğitimde de öyle. Bugün Diyarbakır Şehri ve Şanlıurfa, Gaziantep bu nehirlerden su içiyor; yani şehirler, çok modern duruma getirilmiştir.

Sanayi siteleri kuruldu. En güzeli Gaziantep'tir, 1000 fabrikalı ve 5 milyar dolar civarında ihracat yapan bir sanayi sitesidir. Bir zamanlar Türkiye ihracatının tümünden daha fazla. Şanlıurfa'da, Diyarbakır'da, Mardin'de bu bölgeye dahil olan çok müsait şartlar vardır, bu sanayi bölgelerini ileriye götürmek lazım; yani entegre projelerin hakkını vermek lazım. Ben seviniyorum, çünkü bir işin neresinden başlarsan kârdır diye düşünüyorum.

Bu zamana kadar gecikmiş olmasından üzüntü duyuyorum, ama şimdi başlamış olmasından da sevinç duyuyorum, teşekkür ederim.